

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شورای سیاست گذاری حوزه های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

معاونت پژوهش

عنوان

راه های پیشگیری از آسیب های تربیتی فرزندان از منظر قرآن

استاد راهنما

جناب آقای دکتر ابوالفضل روحی

استاد مشاور

حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر ابوالقاسم ولی زاده

محقق

نسرین رضوی

۱۳۹۴

تحمیدیه

حمد و سپاس بی حد و حصر خدایی را سزااست که نور ایمان و معرفت را در قلب‌های ما روشن نمود و ما را به آئین پاک محمدی صلی الله علیه و آله و سلم رهنمون گشت و به ولایت خاصه امیرالمؤمنین علیه السلام مفتخر ساخت.

سپاسی که ما را از فراق دردناک حق آزاد و در جوار کرم نامنتهایش جای دهد، سپاسی که با آن همدوش فرشتگان شویم و در سرای ماندگاری جاوید و جایگاه سرمدی او که دگرگونی نپذیرد به صف پیامبران مرسل او متصل گردیم.

صلوات و درود بی پایان بر سرور و خاتم پیامبران، فخر دو عالم، علت آفرینش هستی حضرت محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله و سلم و ذراری اطهر ایشان «اهل بیت عصمت و طهارت» علیهم السلام و سلام و صلوات خاصه بر یگانه منجی عالم بشریت، حجت خداوند بر زمین، قلب عالم امکان، آل طه بقیه الله الاعظم، حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف.

تقدیر و تشکر

از اینکه پروردگارم بار دیگر توفیق گام نهادن در راه کسب معارف الهی را به من ارزانی داشته، به درگاهش شکرگزاری می نمایم و از باب «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» بر خود واجب می دانم از زحمات و مساعدت بی دریغ اساتید محترم بخصوص استاد محترم راهنما جناب آقای دکتر ابوالفضل روحی و استاد محترم مشاور حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای دکتر ابوالقاسم ولی زاده، که حقیر را در امر تحقیق و تدوین این رساله یاری رساندند قدردانی کنم.

همچنین از زحمات واحد پژوهش مرکز تخصصی تفسیر و علوم قرآن الزهراء(س)، و کلیه کسانی که در تدوین این رساله مشوقم بودند تشکر می نمایم.

چکیده

در جهان امروز آسیب های گوناگون فکری، اعتقادی، روحی، اخلاقی، تربیتی و... فرزندان ما را تهدید می کند که پیشگیری و درمان آنها، از فوری ترین وظایف والدین، مربیان و تمام کسانی است که به نحوی مرتبط با تربیت فرزندان و متصدی امور آن ها هستند. آگاهی از خصوصیات کودک، اصول و روش های تربیتی، قدرت مقابله با مشکلات را در فرزندان افزایش می دهد، به همین منظور در متون اسلامی، سه مرحله رشد برای فرزندان لحاظ شده است؛ به این معنا که بیست و یک ساله نخست عمر را به سه بخش تقسیم و مقتضیات هر یک را بیان داشته اند و در این سه مرحله به روش های تربیتی اشاره شده است که این روش ها جهت پیش گیری از آسیب های تربیتی و بر اساس سن و اقتضای فرزند است. از جمله این روش ها می توان روش الگویی، تغافل، تکریم شخصیت، محبت، تشویق، تنبیه، موعظه و نصیحت، انتخاب دوستان صالح و شایسته و... را نام برد. هم چنین باید در ارائه روش ها و الگوهای تربیتی بین والدین در خانه و معلم در مدرسه، هماهنگی و وحدت وجود داشته باشد تا ثبات عاطفی او تقویت و تثبیت گردد. بنابراین برای پیشگیری از بسیاری از آسیب ها، پدر و مادر ضمن خودسازی خودشان، باید در کار تربیتی نیز برنامه داشته باشند و فرزندان را به شکل غلط مقایسه و در نتیجه تحقیر نکنند. در منزل به آنها مسئولیت داده و بین فرزندان عدالت را رعایت کنند و در رفتارهای خود نسبت به فرزندان مهربان، قاطع، مستقل و استوار باشند.

در این رساله ضمن بیان مؤلفه های تربیتی، که نقش بازدارنده از آسیب های تربیتی دارند، به برخی از آسیب ها هم اشاره شده تا با شناخت آنها به وسیله روش های تربیتی مذکور پیشگیری و درمان کرد تا سیکل معیوب تربیتی ادامه دار نباشد.

واژگان کلیدی: قرآن کریم؛ فرزندان (کودک، نوجوان، جوان)، تربیت، آسیب شناسی،

پیشگیری، بلوغ.

- ۳۰- حاکم نیشابوری، محمد بن عبدالله، المستدرک، دارالکتب العلمیه، بیروت، ۱۴۱۱ق.
- ۳۱- حرانی، حسن بن علی بن الحسین، تحف العقول، تصحیح علی اکبر غفاری، تهران، کتابخانه اسلامی، ۱۳۶۹.
- ۳۲- حجتی، محمد باقر، مسائل تربیتی اسلام، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ هشتم ۱۳۶۸.
- ۳۳- حجتی، محمد باقر، آداب تعلیم و تربیت در اسلام، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، تهران ۱۳۶۹.
- ۳۴- حسینی، داود، روابط سالم در خانواده، مؤسسه بوستان کتاب قم، چاپ دوازدهم ۱۳۸۶.
- ۳۵- حسینی ادیان، سید ابوالحسن، آشنایی با نظام تربیتی اسلام، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، قم، چاپ اول ۱۳۸۹ش.
- ۳۶- حرانی، ابن شعبه، تحف العقول، تحقیق علی اکبر غفاری، انتشارات مؤسسه النشر الاسلامی، قم، چاپ دوم ۱۴۰۴ق.
- ۳۷- حورایی، مجتبی، یوسف قهرمان خوبی ها، انتشارات دکلم گران، چاپ اول ۱۳۸۴.
- ۳۸- حیدری نراقی، علیمحمد، والدین و فرزندان، انتشارات مهدی نراقی، چاپ اول ۱۳۸۳.
- ۳۹- خوانساری، جمال الدین، شرح غررالحکم، با مقدمه و تصحیح و تعلیق میر جلال الدین حسینی ارمذی.
- ۴۰- داوودی، محمد، تربیت دینی، انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ هفتم ۱۳۸۹.
- ۴۱- دلشاد تهرانی مصطفی، سیری در تربیت اسلامی، انتشارات عروج، تهران ۱۳۸۲.
- ۴۲- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، تهران، مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.
- ۴۳- دهنوی، حسین، نسیم مهر (۱)، (۲) و (۳)، انتشارات خادم الرضا-علیه السلام-، چاپ چهارم، ۱۳۸۴.
- ۴۴- ربانی، محسن، آسیب شناسی تربیت دینی، انتشارات ناجی نشر، چاپ اول ۱۳۸۹.

- ۴۵- رفیعی محمدی، علی محمد، بیست اصل تربیت، انتشارات رسول اعظم صلی الله علیه و آله، چاپ ششم ۱۳۸۹.
- ۴۶- زهادت، عبدالمجید، تعلیم و تربیت در نهج البلاغه، مؤسسه بوستان کتاب قم، چاپ پنجم ۱۳۹۰.
- ۴۷- سبحانی، جعفر، مربی نمونه (تفسیر سوره لقمان)، مؤسسه بوستان کتاب قم، چاپ هفتم ۱۳۶۸.
- ۴۸- سنگری، محمدرضا، در آفاق تربیت، انتشارات خورشید باران، چاپ سوم ۱۳۹۲.
- ۴۹- شرفی، محمدرضا، مشکلات تربیتی را چگونه حل کنیم؟، انتشارات تزکیه، چاپ دوم، ۱۳۷۷.
- ۵۰- شرفی، محمدرضا، جوان نیروی چهارم زندگی، انتشارات سروش، چاپ هفتم ۱۳۹۱.
- ۵۱- شکوهی یکتا، محسن، تعلیم و تربیت اسلامی، انتشارات سمت، ۱۳۷۰.
- ۵۲- شیخ حر عاملی، وسائل الشیعه، مؤسسه آل البيت علیهم السلام، قم، چاپ اول، ۱۴۰۹ق.
- ۵۳- شیخ کلینی، الکافی، تحقیق علی اکبر غفاری، انتشارات دارالکتب السلامیه، تهران، چاپ دوم، ۱۳۸۹ق.
- ۵۴- شیخ صدوق، علل الشرایع، دارالاحیاء التراث، بیروت، چاپ اول، ۱۴۰۸ق.
- ۵۵- صادق کوهستانی، عطیه، راز داشتن فرزند صالح، انتشارات نسیم حیات، چاپ اول ۱۳۸۵.
- ۵۶- صفائی حائری، علی، صراط، انتشارات لیله القدر، چاپ هفتم، ۱۳۸۸.
- ۵۷- طباطبایی، محمدحسین، تفسیر المیزان، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی قم، ۱۳۶۸.
- ۵۸- طهماسبی، احمد، این گونه تربیت کنیم...، انتشارات یاقوت، چاپ سوم ۱۳۹۲.
- ۵۹- عباسی ولدی، محسن، من دیگر ما، انتشارات جامعه الزهراء (س)، چاپ دوم ۱۳۹۲.
- ۶۰- علامه مجلسی، بحار الانوار، تحقیق و نشر دارالاحیاء التراث، بیروت، چاپ اول، ۱۴۱۲ق.
- ۶۱- عیسی زاده، عیسی، خانواده قرآنی، مؤسسه بوستان کتاب قم، چاپ سوم ۱۳۹۱.

- ۶۲- فرهادیان، رضا، آنچه درباره کودکان و نوجوان باید بدانیم، ج ۱، چ ۴، بوستان کتاب قم، ۱۳۹۱.
- ۶۳- فرهادیان، رضا، خانواده و تحول در تربیت فرزند، انتشارات مسجد جمکران، قم، ۱۳۸۷.
- ۶۴- فرهادیان، رضا، مبانی تعلیم و تربیت در قرآن و حدیث، بوستان کتاب قم، ۱۳۸۵.
- ۶۵- فرهادیان، رضا، والدین و مربیان مسؤول، انتشارات مؤسسه بوستان کتاب قم، چاپ دوم، ۱۳۸۲ ش.
- ۶۶- فلسفی، محمد تقی، کودک از نظر وراثت و تربیت، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ دوم ۱۳۸۶.
- ۶۷- قائمی، علی، اسلام و تربیت دختران، انتشارات شفق ۱۳۶۳.
- ۶۸- قائمی، علی، زمینه تربیت، انتشارات شفق ۱۳۶۲.
- ۶۹- قائمی، علی، پرورش مذهبی و اخلاقی کودکان، انتشارات امیری.
- ۷۰- قائمی مقدم، محمدرضا، روش های آسیب زا در تربیت از منظر تربیت اسلامی، انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۰.
- ۷۱- قاسم زاده، محمد جواد، تربیت کودک، انتشارات شمیم قلم، چاپ چهارم ۱۳۹۳.
- ۷۲- قرائتی، محسن، دقایقی با قرآن، مؤسسه فرهنگی درسهایی از قرآن، مؤسسه فرهنگی درسهایی از قرآن، چاپ هفدهم ۱۳۹۱ ش.
- ۷۳- قنبری، حیدر، داستان های شگفت انگیزی از تربیت فرزند، انتشارات فاتح خیبر، قم، چاپ اول، ۱۳۸۳ ش.
- ۷۴- کاظمی قمی، اقدس، درباره تربیت فرزندان، انتشارات مثلث عشق، چاپ اول ۱۳۸۷.
- ۷۵- کریمی، عبدالعظیم، نکته های روانشناختی در تربیت دینی فرزند، مؤسسه فرهنگی - انتشاراتی ستاد اقامه نماز، چاپ چهارم ۱۳۸۹.
- ۷۶- کریمی، عبدالعظیم، رویکردی نمادین به تربیت دینی، انتشارات الغدير، چاپ اول ۳۸۴.

- ۷۷- کریمی، عبدالعظیم، تربیت آسیب زا، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان، چاپ سوم ۱۳۷۴.
- ۷۸- کریمی، عبدالعظیم، راهبردهای روانشناختی تبلیغ، ستاد اقامه نماز، چاپ ششم، ۱۳۸۵.
- ۷۹- کریمی، عبدالعظیم، هار و یک نکته نهفته در تربیت فرزندان، پیوند، ش ۲۱۶.
- ۸۰- کریمی نیا، محمد علی، الگوهای تربیت کودکان و نوجوانان، قم، ۱۳۷۵ ش.
- ۸۱- کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، ج ۸، چاپ چهارم، دارالکتب الاسلامی، تهران، ۱۳۶۵.
- ۸۲- لطف آبادی، حسین، روانشناسی رشد کاربردی نوجوانی و جوانی ج ۱، نشر اسپید.
- ۸۳- لثی، علی بن محمد، عیون الحکم و المواعظ، ج ۱، دارالحديث، قم، ۱۳۶۸.
- ۸۴- مجموعه سخنرانی های برگزیده، نماز و تربیت، ستاد اقامه نماز، ۱۳۷۷.
- ۸۵- محمد قاسمی، حمید، اصول تربیتی در داستان های قرآن، چاپ و نشر بین الملل، چاپ اول ۱۳۸۸.
- ۸۶- محمدیان، بهرام، نگاهی دیگر به حقوق فرزندان در اسلام، پیوند ۱۳۷۷ ش.
- ۸۷- محمدی ری شهری، محمد، تحکیم خانواده از منظر قرآن و حدیث، انتشارات چاپ و نشر دارالحديث، چاپ دهم ۱۳۹۲.
- ۸۸- محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، تحقیق و نشر مؤسسه دارالحديث، قم، چاپ اول، ۱۳۷۵ ش.
- ۸۹- مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، مؤسسه الوفاء، بیروت، ۱۴۰۴ ه.ق.
- ۹۰- مجله معارف اسلامی، سازمان زندان ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور، دفتر نشر سازمان تبلیغات اسلامی قم، اصلاح و تربیت جوان، قم، ۱۳۷۱ ش.
- ۹۱- مطهری، مرتضی، مجموعه آثار استاد شهید مطهری، صدرا، تهران، ۱۳۶۸ ش.
- ۹۲- مظاهری، حسین، تربیت فرزند ازم نظر اسلام، انتشارات چاپ و نشر بین الملل، تهران، چاپ نهم، ۱۳۸۸ ش.

- ۹۳- موسوی کاشمیری، سید مهدی، روش های تربیت، مؤسسه بوستان کتاب قم، چاپ دوم ۱۳۸۶.
- ۹۴- میخبر، سیما، ریحانه بهشتی، انتشارات نورالزهرا (س)، چاپ سی و نهم ۱۳۸۶.
- ۹۵- وزیری، مجید، حقوق متقابل کودک و ولی در اسلام، شرکت چاپ و نشر بین الملل، چاپ دوم ۱۳۸۷.
- ۹۶- نشریه پیوند، ۲۰ اصل طلایی در تربیت فرزند، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان، ۱۳۷۶.
- ۹۷- نوری، میرزا حسین، مستدرک الوسائل و مستنبط الوسائل، انتشارات مؤسسه آل البيت عليهم السلام، ج ۱۸، چاپ اول ۱۴۰۷ ه.ق.
- ۹۸- فصلنامه معرفتی- تربیتی نور اندیشه، بررسی تأثیر محیط بر جنین، سال هشتم، شماره بیستم، ۱۳۸۷.
- ۹۹- هانری لوی برول و دیگران، حقوق و جامعه شناسی، ترجمه مصطفی رحیمی و دیگران، تهران، انتشارات سروش ۱۳۷۱ ش.
- ۱۰۰- سایت های معتبر علمی.

WWW.NOORMAGS.IR

WWW.TEBYAN.NET

WWW.HAWZAH.IR

WWW.NCES.ED.GOV

WWW.EDUPLACE.COM